

In de Branding

natuurstudie | natuurbeleving | natuurbescherming

KNNV afdeling Voorne februari 2020 28e jaargang - nr. 1

90
jaar

actief in de Hollandse Delta

THEMA

Jeuk

Uitgelicht: Jeuk

Natuur dichtbij: de bedwants

En verder: spinnen, kwallen, de vos en de rivierkreeft

Voorwoord

Op 19 maart 1930 werd in Brielle de afdeling Brielle van de Nederlandsche Natuurhistorische Vereniging opgericht, vrij snel daarna al omgedoopt naar "afdeling Voorne". Uit een aankondiging uit het blad Natura blijkt dat de afdeling toen 23 leden kende. De eerste voorzitter was de heer P.B. Vermey, leraar aardrijkskunde aan de Rijks HBS in Brielle. Hij werd ook de eerste voorzitter, één van mijn illustere voorgangers. Dit jaar bestaat onze afdeling dus 90 jaar, en dat is wel een feestje waard. Niet alleen hebben we inmiddels zo'n 250 leden en donateurs, maar zijn we ook een bruisende vereniging met ontzettend veel activiteiten. Circa 90 onderzoeken hebben we het afgelopen jaar met zijn allen uitgevoerd, meer dan 100 excursies verzorgd, vele lezingen en cursussen aangeboden. Onze leden wonen niet alleen op Voorne-Putten maar ook op Rozenburg en Goeree-Overflakkee. Onze bestuurlijke omgeving verandert tegelijkertijd in rap tempo: Goeree-Overflakkee en de Hoekse Waard kennen nog maar één gemeente, op Voorne-Putten houdt de bestuurlijke samenwerking de gemeederen al een tijdje bezig. Intensieve samenwerking ligt hier voor de hand, het samengaan van gemeenten is een kwestie van tijd. Het waterschap heet inmiddels ook "de Hollandse Delta", om uitdrukking aan dezelfde tendens te geven. In onze contacten met gemeentebesturen en andere overheden merken we tegelijkertijd dat men ons steeds minder herkent in de naam "Voorne". Het beïnvloedt onze slagkracht, herkenbaarheid. Het is om die reden dat het bestuur besloten heeft onze naam te veranderen in "Hollandse Delta", daarmee inspelend op deze ontwikkeling.

De ALV zal op 20 februari om die reden worden gevraagd in te stemmen met een statutenwijziging die deze naamsverandering mogelijk maakt.

Deze editie van "In de Branding" kent als thema "jeuk". Een bijzondere invalshoek van alles wat er in de natuur leeft. Kwallen bezorgen menigeen jeuk, muggen, planten en bedwantsen leiden ook vaak tot vervelende bijverschijnselen. Spinnen lijken op het eerste gezicht daar niet direct aanleiding toe te geven maar als we jeuk verbinden met angstgevoelens, valt er ook via die invalshoek veel meer over te zeggen. Dat doet Caroline Elfferich dan ook. Zij is auteur van de Basisgids spinnen, een fraai boekje dat eerder bij de KNNV Uitgeverij verscheen. Die uitgeverij is trouwens een pareltje van een organisatie, waar het ene na het andere standaardwerk verschijnt, met 10 procent korting voor de leden. Bezoekt u vooral eens de gelijknamige website om daar kennis van te nemen. Op 20 februari vindt niet alleen de ALV plaats maar verzorgt Rolf Roos, auteur van het in de pers goed ontvangen boek "Bloeiende Duinen", over hetzelfde onderwerp. Op de ALV staat ook het Jaarplan 2020 op de agenda, met veel plannen voor onderzoek, educatie en natuurbescherming. Ook dit jaar is er dus weer veel te doen in onze afdeling. Mijn handen jeuken!

Theo Briggeman
voorzitter

In dit nummer

- 1 Spinnen en jeuk?
- 2 De bedwants
- 4 Jeuk
- 5 Niet leuk die jeuk!
- 7 Jeuk veroorzakende planten
- 8 Prachtige, maar lastige kwallen
- 9 De soort van het jaar 2020: de vos
- 10 Rode Amerikaanse rivierkreeft en Europese rivierkreeft
- 11 Algemene Ledenvergadering
- 12 Van en over de werkgroepen
- 13 Werkgroep Natuur & Beleid
- 14 Kampeervakanties KNNV 2020
- 14 Activiteiten

Vraag 'm nu gratis aan!

Ja, ik ontvang een proefnummer cadeau!

Zuid-Hollands Landschap

Iedereen kan wel wat Zuid-Hollands Landschap gebruiken.

Om inspiratie op te doen of zich te verwonderen. Wilt u kennis maken met natuurnieuws of routes in de mooie gebieden die de Stichting Het Zuid-Hollands Landschap beschermt. Vraag dan een gratis proefnummer aan.

Het proefnummer mag vrijblijvend en zonder verplichtingen worden gestuurd aan:

Voornaam	<input type="text"/>	☐ m ☐ v
Achternaam	<input type="text"/>	
Adres	<input type="text"/>	
Postcode	<input type="text"/>	
Woonplaats	<input type="text"/>	

Stuur deze bon naar: Stichting Het Zuid-Hollands Landschap, t.a.v. de Beschermersadministratie, Antwoordnummer 10202, 2600 WB Delft of ga naar www.zhl.nl/proefnummer

Lijmspuieter

Spinnen en jeuk?

Door Caroline Elfferich

Theo Briggeman vroeg of ik voor dit thema-nummer een bijdrage zou willen schrijven over spinnen. Toen ik de combinatie spinnen en jeuk in gedachten nam kwam er geen enkele associatie bovendien. Spinnen hebben mij nooit noemenswaardige jeuk bezorgd. Spinachtige dieren in Australië zijn daar echter wel in geslaagd. De daders waren destijds 'Itch-mites', piepkleine helderrode mijten. Wereldwijd zijn er meer dan 45.000 soorten mijten bekend. Ze verschillen erg in levenswijze en uiterlijk. Sommige soorten veroorzaken enorm veel jeuk, zoals schurftmijten. Echte spinnen doen zoiets niet.

Kleine kriebelspinnetjes

Als ik aan mijn vader vraag of hij wel eens jeuk heeft gehad van spinnen, antwoordt hij: "Als ik op de volkstuin werk landen er wel eens kleine spinnetjes op mijn arm, die een beetje kriebelen". Dat gekriebel ken ik wel. Het wordt veroorzaakt door de acrobatische toeren die het beestje uithaalt aan de haartjes op je arm. Spinnen hebben zelf ook allerlei soorten haren met vele zintuigelijke functies: tast, luchtdruk, geluid en geur. Ik heb wel eens gehoord dat de haren van vogelspinnen allergische reacties bij mensen kunnen opwekken, maar ik weet niet of dit veel voorkomt. Vaak heb ik gezien dat mensen een vogelspin op hun arm of gezicht lieten lopen. Dit zou men toch waarschijnlijk niet doen als iedereen daar jeuk van krijgt.

Jonge spinnen

De kriebels van spinnen

Veel verder kom ik niet met spinnen en jeuk. Ik leg dit voor aan Theo en hij antwoordt: "Ik moest vooral denken aan de combinatie angst = jeuk. Sommige mensen zijn erg bang voor spinnen, en moeten daarvoor in therapie. Zelfs EMDR- therapie wordt

Kraamwebspin (foto Peter Elfferich)

dan aangeraden, en dat is bepaald geen geringe therapie. Men schrijft die angst aan evolutionaire aanleg toe."

Spinnen en angst, daarin kan ik mij goed inleven, want in mijn jonge jaren vond ik spinnen doodeng. Als ik onze rijk geïllustreerde dierenencyclopedie doorbladerde stuitte ik wel eens per ongeluk op een spinnenfoto. Dan kreeg ik spontaan de kriebels en had de neiging om het boek van me af te werpen. De bladzijde met de spin durfde ik niet aan te raken. Mijn spinnenangst is inmiddels via interesse overgegaan in enthousiasme en liefde voor spinnen.

Op 1 april ben ik meerdere keren voor de gek gehouden door onze dochters. Die riepen: "Mam! Kom snel! We zien een spin!" Als ik dan kwam aanstormen met een potje, om de spin te vangen voor nadere bestudering, werd ik hartelijk uitgelachen. Tijdens het samenstellen van de Basisgids Spinnen heb ik duizenden spinnenfoto's bekeken op groot formaat. Aan het selecteren van deze prachtige macrofoto's heb ik veel plezier beleefd. Wat een variatie aan vorm en kleur! Sommige spinnen zijn zo fraai dat het wel juweeltjes lijken. Andere foto's zijn grappig of zelfs vertederend.

Schrikken van spinnen

Waarom ik vroeger de kriebels kreeg van spinnen is mij eigenlijk niet duidelijk, maar ik heb wel enkele malen ervaren dat ze een schrikreactie kunnen veroorzaken. Spinnen zijn spannend. Ze verstoppen zich

en duiken soms opeens op waar je ze niet verwacht. Dit is geen kwade opzet van de spinnen. Ze hebben talloze vijanden en willen zich het liefst verstoppen. Als ze dan betrappt worden, dan proberen ze zich zo snel mogelijk uit de voeten te maken. Als het een grote spin betreft kun je daar flink van schrikken, zelfs als je niet bang voor ze bent.

Zo herinner ik mij dat ik een keer aan het afwassen was. Mijn man pakte de theedoek, maar smeede deze onmiddellijk daarna op de grond. Ik vroeg of hij geen zin had om af te drogen. Hij zei: "Kijk zelf maar in die doek." Ik tilde argwanend de doek op en er rende tot mijn schrik een forse huisspin onder vandaan. Die arme spin dacht een veilige schuilplek te hebben gevonden in de plooien van de theedoek en schrok waarschijnlijk net zozeer als wij.

Einde aan spinnenangst

Wat EMDR-therapie inhoudt weet ik niet, maar ik heb enkele tips om spinnenangst te overwinnen. Geef spinnen die je in huis of tuin tegenkomt een leuke naam. Probeer zonder oordeel een aantal minuten te kijken naar wat ze doen. Accepteer hun aanwezigheid. Deze dieren hebben ook recht op een bestaan. Net als alle levende wezens zijn spinnen unieke individuen met een karakter. Zeg tegen jezelf: "Leuk, ik ga spinnen observeren!" Aanvankelijk is dat misschien niet waar, maar de tactiek 'Fake it till you make it' kan werken.

Een mevrouw vertelde me onlangs dat de film "Charlotte's web" haar kijk op spinnen blijvend positief heeft veranderd. Nadien heb ik het gelijknamige luisterboek van E.B. White beluisterd, waarin een lieve wijze spin genaamd 'Charlotte', de hoofdrol speelt. Er zit fantasie in dit kinderboek, maar de monsterlijke mensen etende spinnen uit griezelfilms bestaan ook niet echt. 'Charlotte's web' is dus wellicht geschikt als milde therapie tegen spinnenangst. Arachnofoben: er is hoop!

Kruisspin

De bedwants, *Cimex lectularius*

Door Peter Vermaas

Infestaties met bedwantsen zijn een toenemend probleem in de gehele wereld. Niet alleen in hotels, maar ook in gezondheidszorg-instellingen en bij mensen thuis, neemt hun aantal toe. In de Verenigde Staten van Amerika is het aantal meldingen explosief gestegen. Gegevens uit New York City laten een toename van het aantal klachten door 'bed bugs' zien van 537 in 2004 tot 10.985 in 2009. Ook in Europa zijn er gegevens over toename. De toename is te wijten aan toenemende resistentie van het insect tegen de gebruikte bestrijdingsmiddelen. De verspreiding vindt plaats door toenemend internationaal reisverkeer.

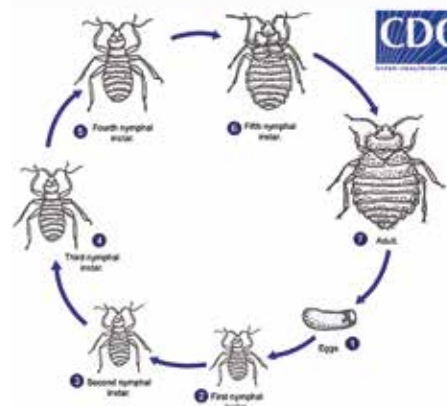
Bedwantsen

De bedwants (oude naam: wandluis of weegluis) is een ectoparasiet van de mens die al duizenden jaren bekend is. Na de Tweede Wereldoorlog is hij in gematigde streken door verbeterde woonomstandigheden zeldzaam geworden. Maar sinds 1995 is het aantal bedwantsinfestaties wereldwijd aan het toenemen. Infestatie is in dit verband een betere term om te gebruiken dan infectie omdat, anders dan bij infectie, de parasiet zich niet in of op de mens vermenigvuldigt. In Nederland wordt alleen de gewone bedwants, *Cimex lectularius*, aangetroffen; in de tropen komt de *C. hemipterus*.

terus voor. 'Cimex' is Latijns voor insect en 'lectularius' betekent bed. Bedwantsen heten in het Frans 'punaises'. Bedwantsen bezoeken hun gastheren alleen 's nachts voor het nemen van een, soms omvangrijke bloedmaaltijd.

Levenscyclus bedwants

Volwassen bedwantsen zijn gemiddeld 5 mm lange, roodbruine, ovaalvormige en, indien niet gevoed, dorso-ventraal platte insecten, met 3 paar poten, lijkend op linzen of appelpitjes. Zoals altijd in de parasitologie zijn vrouwtjes groter en ronder dan mannetjes.

Levenscyclus bedwants

Ze zijn lichtschuw en houden van warmte. Ze behoren tot de orde van Hemiptera en hebben steekvormige monddelen (steeksnuit, stiletto) om bloed te zuigen. Volwassen exemplaren hebben rudimentaire vleu-

gels, vleugels in de vorm van leerachtige vulsels bij hun voorpoten (soort schouder-vullingen). Bedwantsen vliegen of springen niet, maar lopen des te harder. De nimfen (larven) zijn ongeveer 1 mm lang en vuilwit van kleur, steeds donkerder naarmate ze ouder worden. Zowel volwassen bedwantsen als nimfen zijn hematofaag: ze hebben bloed nodig van warmbloedige gastheren. De soorten *C. lectularius* en *C. hemipterus* voeden zich vooral met mensenbloed, evenals de in de (sub)tropen voorkomende triatominebedwantsen. Deze kunnen de parasiet *Trypanosoma cruzi* verspreiden die de ziekte van Chagas (slaapziekte) veroorzaakt.

Bedwantsen worden aangetrokken door CO₂ (koolstofdioxide) in de uitgeademde lucht van mensen, de lichaamswarmte van slapende mensen en bepaalde geurstoffen. Het bevruchte vrouwtje legt gedurende 18 weken 5-8 eieren per dag, die na 4-12 dagen uitkomen, afhankelijk van temperatuur en luchtvochtigheid. Er zijn 5 nimfstadia. De nimf moet altijd een bloedmaaltijd hebben gehad om in een volgend stadium te kunnen komen. Ze doen ongeveer 5-10 minuten over een maaltijd en ze nemen er meerdere per week. Per keer kan er tot 1,3-2 ml bloed opgezogen worden. Dat betekent dat ze in lengte 30-50% en in gewicht 150-200% kunnen toenemen!

Volwassen bedwantsen leven 6-12 maanden en kunnen verscheidene maanden tot wel een jaar zonder eten overleven. Onder optimale omstandigheden kan de bedwants in 6-8 weken geslachtsrijp zijn. Maar dit kan ook veel langer duren.

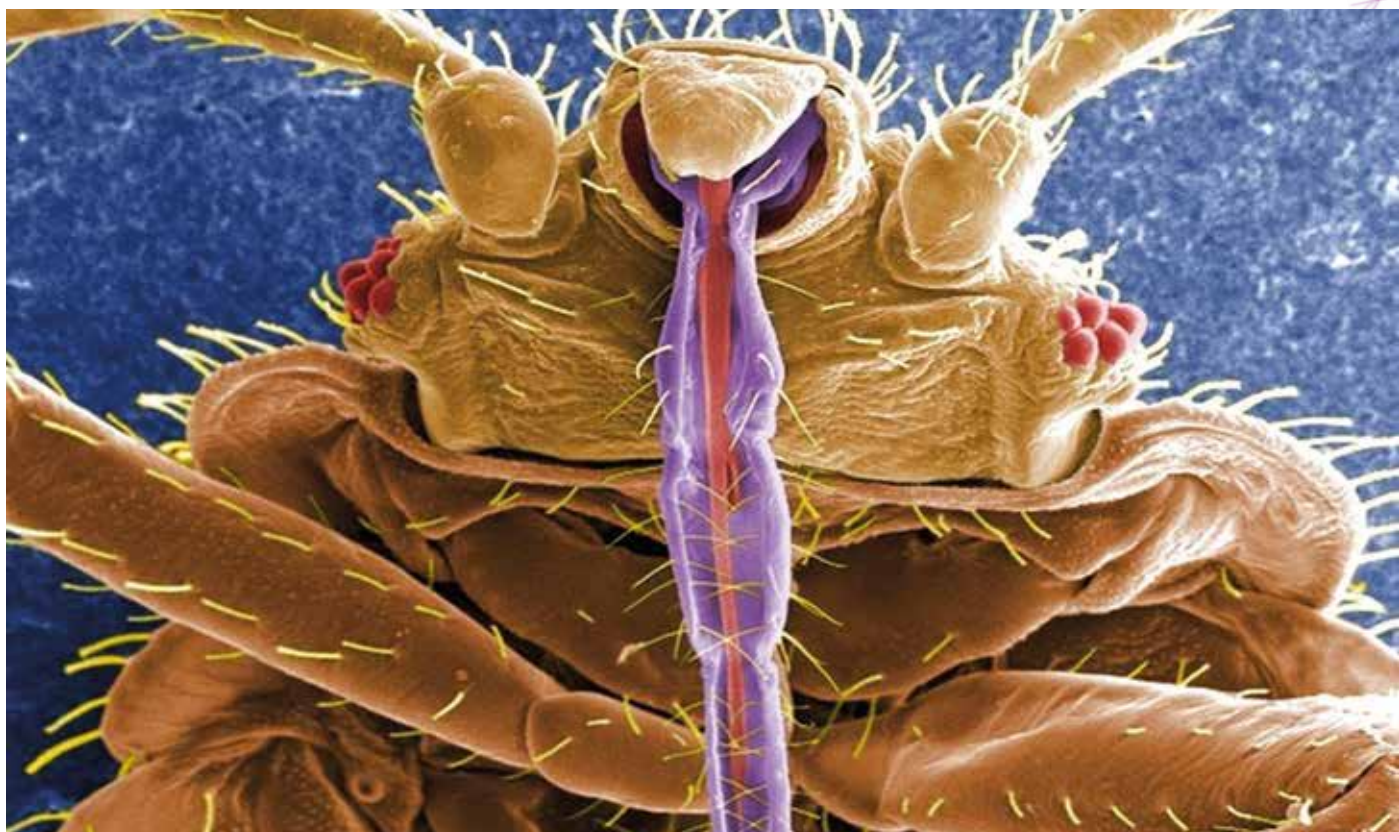
Bij de voortplanting van bedwantsen spreekt men van 'traumatische inseminatie': hoewel het vrouwtje een daartoe bedoelde opening heeft penetreert het mannetje haar met zijn voortplantingsorgaan via de intacte buikwand en brengt zijn zaad op die manier in de vrije buikholte. Ook andere mannetjes en nimfen worden zo benaderd, waarbij nimfen deze daad vaak niet overleven. Ter bescherming scheiden nimfen aldehydeferomonen uit die als anti-afrodisiacum werken en mannelijke bedwantsen in verwarring brengen.

Bedwantsen hebben stinkklieren die een kenmerkende wasachtige, wat zoetige geur produceren. Vuilgele uitwerpselen, eieren of eierschalen, exuviae (= vervelde huid) van bedwantsen zijn te vinden in spleten, naden of kieren in de buurt van bedden, of onder matrassen, in laden, achter het behang, in en achter wandcontactdozen etc. Alhoewel het vinden van dit soort restanten wijst op de aanwezigheid van bedwantsen, is het vinden van een bedwants van doorslaggevende aard. Overal waar een creditcard tussen past kunnen bedwantsen ook zitten. Goed zoeken is zeer belangrijk. Speciaal getrainde honden – geurhonden – kunnen ingeschakeld worden via gespecialiseerde bedrijven.

Ter bestrijding dient een gecertificeerd bedrijf te worden ingeschakeld. Dit kan via het Kenniscentrum dierplagen (KAD Wage-

Bedwants

Bedwants

ningen). Ga niet zelf met Insect Growth Regulators en insecticiden aan de slag, onder meer vanwege de kans op resistentieontwikkeling en bijwerkingen.

De bedwants begint zijn levenscyclus als eitje. Deze zijn wit en ongeveer 1 millimeter groot. Na 10 dagen komt het ei uit en de kleine bedwants maakt in de 6 weken daarna 5 verschillende stadia door. Alle stadia voeden zich met bloed dat door een steekmond uit de mensenhuid of uit de dierenhuid wordt gezogen. Voordat het bloed wordt opgezogen spuit de bedwants speeksel in de huid. Dit speeksel bevat onder meer een anti-klontermiddel en diverse eiwitten die kunnen leiden tot een galbultachtige reactie met jeuk; deze beten veroorzaken de overlast bij mensen. Het voeden duurt 2 tot 12 minuten en duurt langer naargelang de bedwants ouder en groter is. Bedwantsen kunnen eventueel

een jaar overleven zonder bloedmaaltijd. De vrouwtjes van de bedwants leggen 200 tot 300 eitjes in hun leven.

Hoe ziet een bedwantsenbeet eruit?

Wanneer de bedwants steekt om bloed te zuigen ontstaat een jeukend bobbeltje. De bedwantsenbeet is typisch een rood vlekje met centraal een klein bultje rond de steekplek. De steekopening is nog zichtbaar.

Meestal zijn er meerdere bultjes bij elkaar te vinden. Heel klassiek zijn de breakfast, lunch and dinner -beten: 3 beten van één bedwants op een rij.

Bedwantsen komen vooral mee terug van reizen en hotels. Het is belangrijk om bij een verblijf in een hotel van tevoren goed de kamer te controleren op bedwantsen. Check dus goed de naden van het bed, dekbed, kieren, scheuren in de muur, maar ook losgelaten behang en plinten. Gooi

nooit zo maar je bagage op bed: voor je het weet kruipen ze je koffer in en neem je ze mee naar huis. Zet de koffer neer op speciale bankjes die hiervoor bedoeld zijn en niet op de grond: zo voorkomt u dat u eventueel aanwezige bedwantsen als souvenir mee naar huis neemt. Ook is het belangrijk om de matrassen goed na te kijken op bloedvlekjes.

Twijfelt u bij thuiskomst toch en denkt u de beestjes in uw bagage mee te hebben genomen, stop dan al uw kleren in een vuilniszak, zorg dat de beestjes niet kunnen ontsnappen en was uw kleren daarna op een zo hoog mogelijke temperatuur. Controleer daarna goed de naden en vouwen van tassen waar bedwantsen zich kunnen nestelen.

Een bedwants die in een omgeving met mensen terecht is gekomen gaat als volgt te werk. De volwassen bedwants bedient zich op een gegeven moment van menselijk bloed en trekt zich dan ongeveer 4 weken terug in een schuilplaats. Dit kan een plooi zijn in het bed, maar ook een kier in de vloer, achter het behang, onder een drempel of in een stopcontact. In die 4 weken legt de bedwants 5 tot 10 eitjes en brengt dus evenveel jongen voort. Na 4 weken herhaalt deze cyclus zich opnieuw. Een enkele bedwants kan zich in enkele maanden dus verveelvoudigen tot miljoenen bedwantsen.

Bronnen

<https://www.rivm.nl/bedwantsen-terug-van-weggeweest>

<http://www.bed-wants.nl/>

<https://eenvandaag.avrotros.nl/item/vijf-vragen-over-bedwantsen/>

breakfast, lunch and dinner -beten

Jeuk

Door Tom van Wanum

“Als je jeuk hebt moet je krabbelen en is het op een rare plaats dan krabbel je er maar naast”.

Mijn moeder zei dit nogal eens als je terloops zei dat je ergens jeuk had. Dit standpunt is wel te begrijpen als je je mensen voorstelt die zich ongegeneerd op allerlei plekken aan het krabbelen zijn als je gezellig met elkaar staat te praten, zeker als je daarna ook nog een hand krijgt!

Googel het woord “jeuk” en je krijgt een enorme hoeveelheid informatie binnen; jeuk nodigt uit er over te schrijven en als iemand zich krabt dan nodigt dat uit ook te gaan krabben. Zelfs er over praten laat toehoorders al beginnen met de nagels te krabben over onderarmen of hoofd.

Jeuk, de medische term is pruritus, kent veel oorzaken maar wordt eigenlijk veroorzaakt doordat de jeukzenuwen geprikkeld worden door bepaalde eiwitten die op hun beurt vrijkomen door allerlei oorzaken zoals insectenbeten of overgevoeligheid voor medicijnen.

Stress schijnt trouwens de jeuk te kunnen verergeren. Is jeuk voor de meesten onder ons gewoon iets waar je hooguit een beetje kriegel van wordt, voor sommigen kan het zelfs zo heftig en allesoverheersend zijn dat zij er slaapstoornissen van hebben of dat het bijna gekmakend wordt.

Zelf heb ik op mijn werk regelmatig te maken met brandnetels die we aan het verwijderen zijn en het rare daarvan is dat ze niet altijd even erg prikken, of in ieder geval lijkt dat zo. Op sommige momenten trek je ze gewoon uit de grond en jeukt het daarna een half uurtje (ik houd er niet van om met handschoenen te werken), maar op andere dagen gaat het eerst jeuken en daarna erg branden. Soms voel ik het de volgende dag nog. Ook prikken de brandnetels op die momenten dwars door je spijkerbroek heen. De brandharen van de twee in Nederland voorkomende brandnetelsoorten, de grote en de kleine brandnetel, scheiden bij aanraken stoffen als histamine af. Deze prikkelen onze jeukzenuwen en het krabbelen kan beginnen.

Brandnetels zijn wat mij betreft planten met twee gezichten. In mijn tuin wil ik ze erg graag weghalen want, zoals gezegd prikken ze; maar ze zijn tegelijk ook de waardplan-

ten voor veel van onze dagvlinders die ik erg graag in mijn tuin zie rondfladderen.

Dagpauwoog en atalanta zijn vlinders waarvoor de brandnetel waardplant is.

Ook in de medicinale wereld is de brandnetel geen onbekende. Hippocrates beschreef al hoe brandnetels gebruikt konden worden bij beten door giftige dieren en honden. Maar ook bij verrekkingen en verkoudheid werd de brandnetel aanbevolen en de Romeinen verwerkten de plant tot een afrodisiacum en in de Middeleeuwen voegde men aan het lijstje ook de werking bij reumatische klachten, zwellingen, bloedzuivering en vochtafdrijving toe.

Het gebruik van brandnetel voor huid en haar gebeurt altijd in de vorm van thee of een lotion. Behalve de werking bij gezondheidsproblemen zijn de jonge bladeren erg lekker in een voorjaarssoepje of stamppotje. Een hoekje brandnetels in je tuin is dus prima en het devies is dan afblijven!

Het woord jeuken is trouwens van oorsprong een West-Germaans woord, al was dat toen “jukjan”. In Middenlands is dat geworden tot “joken” en volgens de klankwetten had het eigenlijk “jukken” moeten worden maar gebruiken wij het woord “jeuken”.

Jukken schijnt wel voor te komen in sommige dialecten.

Het woord wordt eigenlijk nog vreemder als we het gebruiken in een zin als “Hij jeukt aan zijn knie”, dan jeuk je dus omdat je last hebt van jeuk.

Een andere bron van jeuk waar we regelmatig last van hebben is die die veroorzaakt wordt door een steek van de mug, preciezer, de steekmug.

Hier wordt dus de jeuk veroorzaakt doordat de mug na het steken een antistollingsmiddel inspuit waardoor het bloed niet stolt tijdens het opzuigen. De reactie van ons lichaam op dit middel veroorzaakt de jeukende muggenbulten. Door krabben aan deze bulten wordt de jeuk eigenlijk alleen

Brandnetel

maar erger dus dat zou je niet moeten doen. Een beproefd huismiddeltje is met je nagel een kruis in de bult duwen. Als je dat maar hard genoeg doet overheerst de pijn de jeuk.

In de kop van Overijssel ligt het dorp dat Muggenbeet heet. In tegenstelling tot wat doorgaans gedacht wordt is de naam niet afkomstig van de beet van de mug maar het is een verbastering van mücken beecke, Oudsaksisch voor ‘kleine beek’. Deze beek stroomt nog steeds door het dorp. In 1313 stond het dorp al te boek als Muggenbete. Er is ook een nog gehucht met de naam Jeuk maar daarvoor moet je in België zijn. Mocht u de sensatie van jeuk willen ervaren zonder te hoeven krabbelen, kijk dan op de televisie naar het programma “Jeuk” waarin Peter Heerschop en Thomas Acda zichzelf spelen, maar dan in de meest gênante situaties. Plaatsvervangende schaamte en jeuk zijn uw deel.

Dagpauwoog

Atalanta

Niet leuk die jeuk!

Door Kaat Scheurwater van
Kaatjes Kruiden

Ik ben vroeger als kind in de Biesbosch opgegroeid en heb daar heel wat jeuk gehad. Dat losten wij zelf op door het advies van mijn Mam op te volgen. Zo ben ik eens kop voorover in de brandnetels gedoken en kreeg als advies dat je je als kind onder moest plassen, waar je Biesboschvriendjes bij staan. Enorme jeuk heb ik toen voor de eerste keer in mijn leven leren kennen, verschrikkelijk.

Of de muggen en vooral de dazen, daar kreeg je van die enorme schijven van op je rug. Als we een muggenbult hadden dan mochten we vooral niet krabben want dan kreeg je littekens. Je mocht wel met je nagel een kruis zetten in die muggenbult. De jeuk was in ieder geval minder dan de pijn van die scherpe nagel in je arm. Bij het ouder worden ben ik steeds dichterbij de natuur gekomen. De kruiden die om ons heen groeien hebben een geneeskrachtige werking en zijn aan te raden bij jeuk.

Je kunt brandnetels fijn maken en gebruiken als kompres bij insectenbeten, brandwonden, eczeem of als je geprikt bent door de brandnetels zelf. Of de smalle weegbree bij insectenbeten. Bij kneuzing van het blad komt vocht vrij en dat haalt de jeuk en pijn weg. Erg leuk om dit aan kinderen te vertellen als je met ze in het bos of park bent. Overal groeien wel brandnetels. Voor veel mensen een enorme last want ze prikken en geven daardoor jeuk, maar ze zijn onmisbaar voor vele insecten, als waardplant voor vlinders en voor de mens. Als je alleen al van de brandnetel een zalf maakt, dan ben je eigenlijk van alle jeuk die bestaat verlost. Bijna dan, er zijn hardnekkige gevallen.

Je kan er niet alleen zalf van maken maar ook een pot thee mee zetten of in koud water laten trekken, een heerlijke soep van maken of stoven als spinazie. De brandnetels wel plukken in het vroege voorjaar, dan zitten er de meeste vitaminen en mineralen in. Het is een goede reiniger waardoor je

Biesbosch

spijsvertering, je darmen en je lever een stuk blijer worden.

Vanuit een onregelmatig spijsverteringsstelsel kunnen ziektes ontstaan, bijvoorbeeld eczeem; een groot probleem voor kinderen want die krabben erop los door de jeuk. Ook bij brandwonden is de brandnetelzalf een helende zalf, werkt direct, stilt de jeuk en verzacht de pijn. Uit eigen ervaring kan ik zeggen dat dit werkt. Ik heb me eens enorm verbrand aan kokend water; op dat moment stond er in de vensterbank een grote wekpot met brandnetels in olie te trekken. Ik haalde het doekje eraf en stak mijn hand en pols in de pot. Het leek een wonder. Al snel trok de pijn weg en er was niets te zien; geen blaren en dus ook geen jeuk, is ook leuk.

Hoe kun je zelf brandnetelzalf maken?

Eerst maak je een basisolie. Ik gebruik altijd koudgeperste bio zonnebloemolie en een grote en kleine pan zodat je au bain-marie kunt werken. In de grote pan doe je water en de kleine gaat daarin; zorg altijd dat de lijn van de olie in het kleine pannetje gelijk

is aan de lijn van het water in de grote pan; er mag geen water bij de olie komen. Je kan bijvoorbeeld een halve liter olie nemen en die verwarm je tot 60 graden. Intussen ga je brandnetels plukken; je plukt de bovenste toppen in het voorjaar, handschoenen zijn wel aan te raden. Vul de pan met brandnetels zodat er een klein laagje olie boven de brandnetels komt te staan. Verwarm 24 uur (4 à 5 uur per dag). De tijd gaat in als de temperatuur 60 graden is van het water. Zeef de olie af; en voor het in een pot of fles gieten nogmaals door een zakdoek of neteldoek zeven zodat de kleine deeltjes eruit zijn.

Door bijenwas toe te voegen, wordt dit een zalf.

Dus als je enorme jeuk hebt denk dan aan 'Kaat', ga naar buiten en laat je leiden; bij het wandelen naar beneden kijken en bewust zijn van wat je ziet; gratis meditatie. Het maakt niet uit waar je heen gaat, het bos, het park of in de stad, overal kom je ze tegen; de kruiden, die je helpen bij je klachten en zeker bij JEUK.

Kruidige groet van Kaat

Jeuk

door Piet Mout

Het thema voor deze In de Branding is jeuk en dat is misschien niet het leukste onderwerp om je in te verdiepen. Jeuk is erger dan pijn wordt weleens gezegd en dat is wellicht wat overdreven, maar het maakt wel heel goed duidelijk dat jeuk, zeker als je er langdurig last van hebt, bepaald geen pretje is. Dat wij dat zo ervaren, komt ongetwijfeld ook omdat wij over het algemeen een betrekkelijk jeukloos leven leiden. Bij de meeste mensen ontbreekt het besef dat wij pas de tweede of derde generatie zijn die zonder voortdurende jeuk door het leven gaat en dat wij ook de enige diersoort zijn die geen last (meer) heeft van jeuk.

Wij kunnen het ons niet eens meer voorstellen, maar nog maar zo'n vijftig tot zestig jaar geleden had vrijwel iedereen altijd last van hoofdluis, schaamluis, kleerluis, vlooiën, teken, bedwantsen, schurftmijten, aarsmaden (*Enterobius vermicularis*), spoelwormen (*Ascaris lumbricoïdes*), zweepwormen (*Trichuris trichiura*) of de gewone lintworm (*Taenia saginata*) en nog veel meer. Men deed nog niet aan hygiëne (zoals wij dat nu doen) zodat men niet alleen last had van allerlei jeukende parasieten, maar men stonk ook een uur in de wind. Al die prachtige kostuumdrama's op televisie geven niet bepaald een realistisch beeld: ook koningen, koninginnen, prinses en prinsessen liepen voortdurend te krabben en meestal ook op plaatsen die men kennelijk liever niet in een film durft of wil tonen. Natuurlijk zijn alle hierboven genoemde parasieten nog niet definitief verslagen, maar als je een keer besmet geraakt bent, kan je daar in onze tijd meestal ook weer betrekkelijk snel van af zijn.

De schaamluis is in Nederland al vrijwel helemaal uitgestorven (we zoeken nog mensen die hun lichaam als reservaat ter beschikking willen stellen). De lastigste volhouders zijn hoofdluis (resistent geworden tegen al onze middeltjes) en de teek.

De meeste last van jeuk wordt tegenwoordig nog veroorzaakt door allerlei soorten muggen, ondanks dat die ook veel minder massaal voorkomen dan vroeger. Hoe vaak moet je vandaag de dag je auto nog wassen omdat je auto volledig onder de doodgereden muggen zit? Niet zo vaak meer en dat is helaas geen goed nieuws. De achteruitgang van allerlei jeuk veroorzakende beestjes is natuurlijk prettig, maar tegelijk ook een symptoom van een onvoorstelbaar verlies aan biodiversiteit.

Waarom het niet zo verstandig was van Adam en Eva om een vijgenblad te gebruiken om hun naaktheid te verbergen.

Alweer een flink aantal jaren geleden was het Matthijs Schouten die een lezing voor onze afdeling verzorgde naar aanleiding van zijn toen, 2005, juist verschenen boek *Spiegel van de Natuur*, het natuurbeeld in cultuurhistorisch perspectief. In dat boek, dat onlangs opnieuw bij de uitgeverij van de KNNV is verschenen, laat hij zien dat onze kijk op de natuur in belangrijke mate wordt bepaald door religie, filosofie, beeldende kunst, literatuur en muziek. Hij laat op fascinerende wijze zien dat verschillen in religie en, daarmee samenhangend, cultuur leiden tot totaal verschillende natuurbeelden. Omdat onze cultuur volledig doordeesemd is met allerlei joods-christelijke elementen, die alleen te begrijpen zijn als je over een zekere elementaire Bijbelkennis beschikt en kennis hebt over jodendom en christendom, is ons natuurbeeld al vele eeuwen daarvan afgeleid. Veel van onze literatuur, muziek en schilderkunst is gebaseerd op of anders wel verweven met het christendom. Ook in onze verhalen over de natuur kan je, volgens

heb inmiddels vele tientallen verhaaltjes en verhalen over planten en dieren verzameld die allemaal een relatie hebben met de Bijbel en het christendom of met de islam, het boeddhisme of met onze voorchristelijke godenwereld. Ondanks dat ik deze excursie al vier of vijf keer heb gedaan blijken er telkens weer (voor mij) nieuwe verhalen op te duiken, waardoor ik telkens weer een totaal andere excursie kan geven aan deze groep mensen zonder in herhaling te vallen. Graag wil ik een van mijn verhaaltjes met jullie delen omdat in dit verhaal jeuk een belangrijke rol speelt:

Op veel schilderijen staan Adam en Eva keurig, overeenkomstig de Bijbeltekst uit Genesis 3:7 afgebeeld met een vijgenblad voor hun geslachtsdelen.

Genesis 3:7:

Toen werden hun beider ogen geopend, en zij werden gewaar, dat zij naakt waren; en zij hechtten vijgenboombladeren samen, en maakten zich schorten.

Titiaan 1487/90 – 1576

Na de prachtige scheppingsverhalen waarin aangegeven wordt dat de mens als kroon op de schepping gezien moet worden, komt het verhaal van de zondeval. Adam en Eva mogen eten van alles wat in het Paradijs voorhanden is, behalve van twee bomen. God verbiedt ze om te eten van de vruchten van de boom der kennis van goed en kwaad en van de boom des levens. Toen ze toch van die eerste boom gesnoept hadden, begrepen ze onder andere dat zij naakt waren en dat zij zich daarvoor schaamden.

Deze mythische vertellingen hadden de joden tijdens hun ballingschap overgenomen van hun Babylonische onderdrukkers en verklaarden waarom er goed en kwaad in de wereld gekomen is. Kennelijk vonden de joden dat wel een goede verklaring, want zij integreerden deze vertellingen in hun

Adam en Eva Albrecht Dürer 1471-1528

Matthijs Schouten (en ik ben dat roerend met hem eens) niet om het christendom heen: Ons natuurbeeld is eeuwenlang door het christendom gedomineerd. Dat blijkt niet alleen in onze opvattingen over natuur, 'de mens als kroon op de schepping, die heerser over de natuur moet zijn', maar ook uit allerlei plantennamen die verwijzen naar Bijbelse figuren en gebeurtenissen of die werden gebruikt bij bepaalde rituelen.

Ik geef elk jaar een excursie aan de kerkelijke gemeente van de PKN uit Hellevoetsluis met de naam *Geloof & Bijgeloof en Natuur*. Ik

Adam en Eva eten de appel (zondeval) Titiaan

eigen godsdienst.

Of de Babyloniërs al vertelden dat Adam en Eva een schort van vijgenbladeren maakten, weet ik niet, maar dat ze dat zouden hebben gedaan lijkt mij erg onwaarschijnlijk: de vijg is namelijk een fototoxische plant en dat betekent dat je na aanraking en blootstelling aan zonlicht een sterk jeukende reactie krijgt, soms zelfs tot aan verbranding toe. Neemt u van mij aan dat je dat liever nergens op je lijf wilt hebben, maar zeker niet daar.

Jeuk veroorzakende planten

Iedereen kent de gevolgen van het aanraken van brandnetels. Zodra peuters gaan lopen en buiten in de tuin hun eerste voetstappen gaan zetten, waarschuwen ouders hun kinderen voor brandnetels. De jeuk die veroorzaakt wordt door brandnetels komt door een aantal giftige stoffen die na het afbreken van de haartjes op de bladeren en stengels van de plant je huid binnendringen. Mierenzuur, acetylcholine, histamine en serotonine veroorzaken een reactie die meestal kortstondig jeuk geeft. Tegen deze jeuk bestaan echt tientallen huismiddeltjes en andere manieren om de jeuk te verminderen. Een veel gegeven advies is om de huid in te smeren met hondsdrif, weegbree, zuring of goudbloem. Helaas werken al deze middeltjes en maniertjes niet of nauwelijks. Gewoon afblijven en vooral niet krabben.

Dat er heel veel meer planten zijn waar je niet alleen als peuter maar beter van af kan blijven, is vandaag de dag veel minder bekend.

Fototoxische planten

De bekendste fototoxische plant is berenklaauw, zowel de gewone, als de reuzenberenklaauw. Gelukkig weten de groenwerkers die zich bezighouden met het opruimen van de als invasieve exoot beschouwde reuzenberenklaauw dat ze tijdens hun werk maar

beter handschoenen en dikke werkkleding met lange mouwen moeten dragen. Bij veel mensen, maar gek genoeg heeft niet iedereen evenveel last, ontstaat na aanraking van deze plant met de blote huid een soort allergische reactie onder invloed van zonlicht (meestal is het UV-A dat de reactie op gang brengt) en dat geeft dan jeuk tot aan ernstige verbrandingsverschijnselen toe. Tegenwoordig zie je in veel gemeentelijk groen en in privé tuinen dat men klimop gebruikt als groene schutting of als grondbedekker. Meestal heeft men geen idee dat ook Hedera sterk fototoxische eigenschappen heeft. Uitkijken dus.

Ook niet heel erg bekend is de fototoxiciteit

van duizendblad. Aan deze plant worden allerlei geneeskrachtige eigenschappen toegedicht. Zijn wetenschappelijke naam *Achillea millefolium* is bijvoorbeeld verbonden met het verhaal van Achilles. Deze Griekse held, de hoofdpersoon uit de Ilias van Homerus, gebruikte tijdens de Trojaanse oorlog een wonderkruid, waarmee zijn soldaten eerder van hun wonden genazen dan de gewonden uit Troje. Een papje gemaakt van het blad van duizendblad heeft een bloedstelpende werking. Het merkwaardige is echter dat datzelfde blad ook fototoxisch is. Zo'n papje zal dus toch niet zo heel erg lekker uitpakken hebben. Maar de Griekse godenverhalen zijn meestal ook onnavolgbaar.

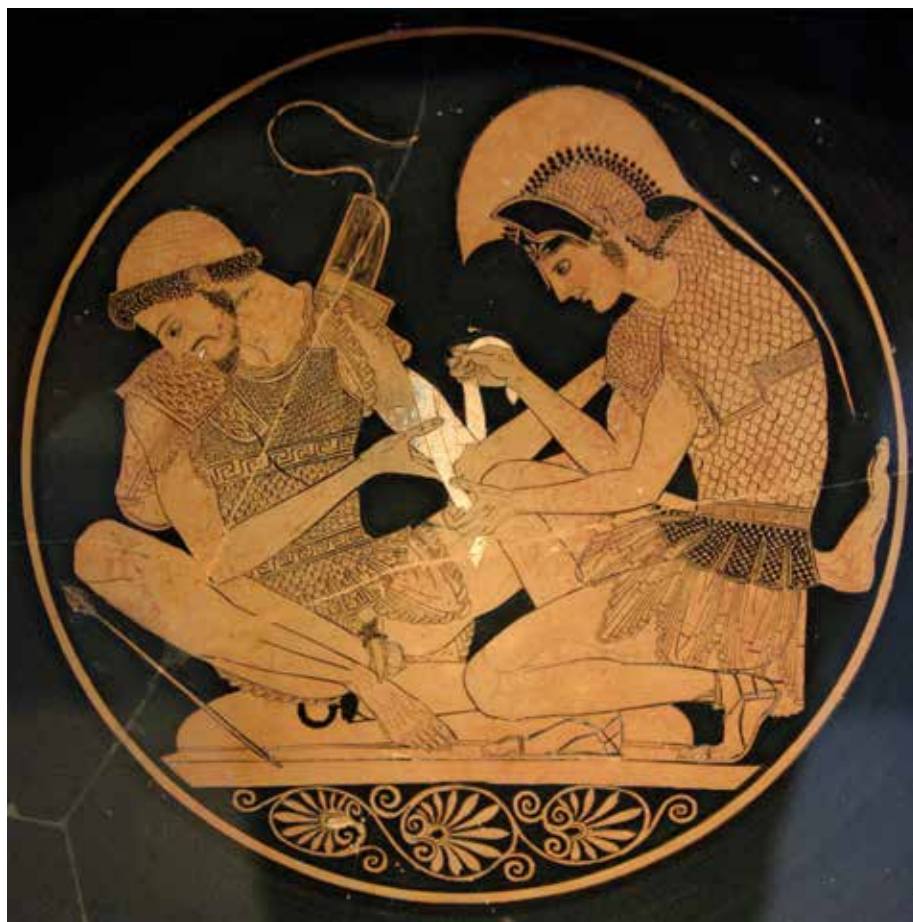
Op de foto hieronder staat Achilles afgebeeld die een bloedende wond verbindt van zijn geliefde Patroklos die gewond geraakt was tijdens de Oorlog tegen Troje.

Planten met fototoxische werking zijn:

Schermbloemigen
Berenklaauw
Engelwortel
Kervel
Pastinaak
Selderij
Dille
Lavas
Peterselie
Anijs

Ruitfamilie
Citrusfruit
Vuurwerkplant (dictamnus)
Wijnruit

Overigen
Vijg
Boekweit
Duizendknoop
Fluweelboom (Rhus)
Grote engelwortel
Sint-Janskruid

Achilles

Fototoxische planten

Wat in deze opsomming opvalt, is dat veel van deze planten prima eetbaar zijn. Of het ontbreken van een allergische reactie komt doordat deze (delen van) planten in een donker gat verdwijnen, is mij onbekend, maar lijkt mij logisch.

Prachtige, maar lastige kwallen

Door Marianne op den Dries

Kwallen heb ik eigenlijk altijd alleen maar gezien als vervelende, irriterende beesten die je lastig kunnen vallen als je de zee in wilt gaan.

Maar om na te gaan of dit werkelijk klopt is het beter om eerst eens te onderzoeken wat kwallen nu eigenlijk zijn.

Holte- of te wel neteldieren

Kwallen zijn holte- of beter nog neteldieren (Cnidaria). Er zijn drie soorten kwallen: schijfkwallen, kubuskwallen en ribkwallen. Ribkwallen behoren eigenlijk tot een aparte stam in het dierenrijk (Ctenophora) omdat zij geen netelcellen bezitten. Kwallen hebben geen skelet, maar wel organen. Ze hebben de vorm van een paraplu met 4-8 tentakels (vangdraden) aan de rand of soms veel tentakels daarom heen die een krans vormen. Ze bestaan voor een groot gedeelte uit water, namelijk $\pm 96\%$. Ze kunnen zich bijna niet voortbewegen en laten zich meenemen door de stroming van het water. Een kwal kan alleen bewegen door zijn kop samen te trekken en hierdoor wordt het water uit de holte geperst. De kwal beweegt zich dus door straal aandrijving. Een kwal eet plankton, kleine visjes en ook visseneitjes. Zodra een prooi met de tentakels in aanraking komt wordt hij meestal direct gedood en door de tentakels naar de mond gebracht. De mond zit aan de onderkant. Kwallen zelf worden gegeten door roofvissen, zoals bijvoorbeeld de tonijn en ook door schildpadden.

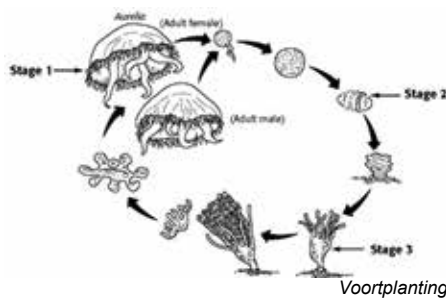
Kompaskwal (foto Katie van der Wende)

Blauwe haarkwal (foto Katie van der Wende)

Voortplanting

Is een kwal nu een mannetje of een vrouwtje? De meeste kwallen zijn het allebei. In eerste instantie zijn ze mannelijk, vervolgens tweeslachtig en later vrouwelijk. De voortplanting van dit dier is te vergelijken met die van vissen. Het vrouwtje spuit eicellen in de zee. Het mannetje doet hetzelfde met zijn spermacellen. Deze cellen moeten elkaar dan treffen. Als de eicel bevrucht wordt dan groeit hieruit een larve die zich vasthecht aan de bodem, schelp of een rots. Deze larve groeit uit tot een poliep-achtig dier. Na verloop van tijd wordt deze poliep groter en krijgt een soort tentakels. Als de omstandigheden goed zijn dan laat de top van de poliep steeds kleine kwalletjes los. Deze kleine kwalletjes groeien uit tot grote kwallen.

Voortplanting

Kwallensteek

Een kwal bijt niet, maar steekt. Elke kwal heeft namelijk netelcellen. Deze netelcellen bevinden zich meestal op de tentakels maar soms ook op de hoed. Op het moment dat je gestoken wordt, spuit de kwal gif in je bloedbaan. Dit gif geeft een pijnlijk en jeukend gevoel. Het kan zijn dat je allergisch bent voor dit gif en dan kun je extra verschijnselen krijgen zoals hoofdpijn, spierpijn, ademhalingsproblemen en misselijkheid.

Wat kun je het beste doen als je gestoken bent door een kwal:

- Raak niet in paniek
- Spoel de huid af met zout zeewater of helemaal niet. Spoel in ieder geval niet met zoet water!
- Verwijder eventuele resten van tentakels met bijvoorbeeld een pincet
- Smeer de huid in met hetzelfde middel

- als je gebruikt na een insectenbeet
- Heb je ernstige verschijnselen als hoofdpijn, overgeven etc., schakel dan medische hulp in.

In Nederland komen ongeveer 8 soorten kwallen voor, waarvan de meeste ongevaarlijk zijn.

De in Nederland voorkomende soorten zijn:

- Oorkwal (een schijfkwal)
- Kompaskwal (een schijfkwal)
- zeepaddenstoel of bloemkookwal (een schijfkwal)
- lampenkapje (een schijfkwal)
- blauwe haarkwal (een schijfkwal)
- Japanse kruiskwal (een schijfkwal)
- Amerikaanse ribkwal (een schadelijke invasieve soort)
- Zoetwaterkwal

De blauwe haarkwal is bij aanraking voor mensen het meest vervelend. Gelukkig komt deze kwal alleen aan het begin van het zwemseizoen voor. In het zwemseizoen komen eerst de oorkwallen en later de zeepaddenstoelen voor. Mensen hebben hier minder last van omdat ze minder of niet netelen. De kompaskwal is ook een (na)zomersoort en steekt wel, net zoals het lampenkapje.

De Japanse kruiskwal is een stekende, zeldzame exotische soort.

Buiten Nederland komen wel kwallen voor die zeer gevaarlijk kunnen zijn. De kubuskwallen en het 'Portugees oorlogsschip' kunnen met hun gif mensen doden. Gelukkig komen deze kwallen niet in onze omgeving voor.

Waarom spoelen er soms zoveel kwallen aan?

Het liefst leven kwallen zo ver mogelijk van de kust vandaan. Het aanspoelen heeft hoofdzakelijk te maken met de windrichting. Kwallen zijn namelijk afhankelijk van de zeestroming. Bij aflandige wind (in Nederland is dat oostenwind), ontstaat een tegendraadse onderstroming in zee. Die stroming neemt de kwallen die dicht bij de kust zijn mee. Hierdoor spoelen er veel kwallen aan op de stranden.

Een kwal die aanspoelt, droogt binnen enkele uren uit en gaat dood. De netelcellen blijven langer actief waardoor je van een 'dode' kwal ook nog een kwallensteek (beter gezegd een kwallensteek) kunt krijgen.

Klimaatverandering en overbevissing

Door de klimaatverandering warmen de oceanen en zeeën op, waardoor kwallen zich sneller ontwikkelen. Daarnaast groeit het plankton (voedsel van de kwal) ook sneller.

Door overbevissing van roofvissen (zoals bijv. tonijn, haring en zalm) verminderen c.q. verdwijnen de natuurlijke vijanden van de kwal. Door deze twee gegevens zijn de leefomstandigheden van de kwal door de tijd heen steeds gunstiger geworden.

Aan het einde van dit artikel is mijn conclusie nog steeds dat het 'vervelende' dieren zijn, maar dan wel met een zeer boeiende leefwijze, zowel qua voortbeweging, voedsel en voortplanting.

Bronnen:

<https://kwallenradar.nl/>

<https://dagelijkseweetjes.wordpress.com/2015/01/14/hoe-plant-een-kwal-zich-voort/>

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Kwal>

<http://www.beesies.nl/kwal.htm>

<https://www.vice.com/nl/article/qk3kx/11-redenen-waarom-kwallen-de-beste-dieren-ooit-zijn>

<https://www.bnnvara.nl/vroegevogels/artikelen/prachtige-kwallen>

<https://www.bnnvara.nl/vroegevogels/artikelen/prachtige-kwallen>

<https://www.bnnvara.nl/vroegevogels/artikelen/prachtige-kwallen>

<https://www.bnnvara.nl/vroegevogels/artikelen/prachtige-kwallen>

<https://www.bnnvara.nl/vroegevogels/artikelen/prachtige-kwallen>

Vos, foto: Jan Baks

De soort van het jaar 2020: de vos

Door Jan Alewijn Dijkhuizen

Inleiding

De KNNV Zoogdierwerkgroep Hollandse Delta is sinds het jaar 2000 gegevens aan het verzamelen over de verspreiding van zoogdieren op onze eilanden.

Voor Voorne-putten en Goeree-Overflakkee is geprobeerd vast te leggen wanneer nieuwe soorten zich op de eilanden gevestigd hebben. We hebben afgelopen decennia al een aantal nieuwe soorten mogen verwelkomen; de rosse woelmuis, huisspitsmuis, aardmuis, rosse vleermuis, eekhoorn, bever en vos.

Vanaf het moment dat een soort zich gevestigd heeft, volgen we de verdere verspreiding over de eilanden.

Onderzoeksdoel

In 2020 willen we de verspreiding van de vos volgen. Tegelijkertijd willen we weten onder welke omstandigheden de vossen waargenomen zijn. Bijvoorbeeld was het dier alleen, was het een jong, maar ook: had de vos een prooi en wat dan, liep de vos bij afval? Vossen zijn roofdieren en zullen op termijn zeker invloed hebben op de leefomgeving. Door nu zoveel mogelijk gegevens te verzamelen over de komst van de vos kunnen later gegevens gekoppeld worden aan andere onderzoeken die door de KNNV op de eilanden worden uitgevoerd.

Werkwijze

Naast het verzamelen van waarnemingen willen we uitzoeken hoe de komst van de vos wordt verwelkomd. Daarom gaan we de natuur behorende organisaties en de Wild-beheerseenheid vragen naar hun strategie aangaande de vos. Eind van het jaar 2020 maken we de balans op, dat kan een mooi tijdsbeeld opleveren!

Hoe komen we aan de gegevens? We gaan een oproep doen via de krant en de sociale media om alle vossen, dood of levend te melden via Waarneming.nl of via een mailtje aan het mailadres: zoogdiervoorneputten@kpnmail.nl. Ook via onze Nieuwsbrief wordt een oproep tot medewerking gedaan.

Wat weten we tot nu toe

De vos heeft zich al gevestigd op Voorne-Putten en Goeree-Overflakkee. De meldingen zijn echter nog erg lokaal en het gaat steeds om een minimaal aantal waarnemingen.

De vossen van Voorne-Putten komen zeker vanaf de Maasvlakte en de Europoort. Daar worden vossen al veel langer gemeld. Vanaf 2003/2004 zijn er enkele waarnemingen gemeld rond landgoed Mildenburg en het Groene Strand. Waarschijnlijk ging het hier om rondtrekkende mannetjes.

Pas vanaf 2006 tot 2008 worden er waarnemingen verder van de Maasvlakte gedaan namelijk bij het Bootpad in de Duinen van Oostvoorne en zelfs de Stekelhoek (Rockanje).

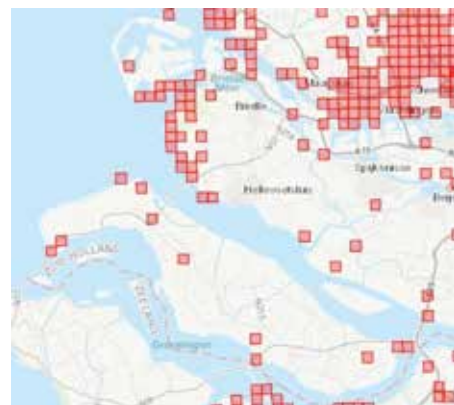
In 2013 zijn er meldingen gedaan bij het Breede Water en het Waterbos.

De laatste jaren worden er ook regelmatig vossen gezien bij het Quackjeswater en het Quackgors. Met de melding van een nest jongen in 2017 in de van Baarsenvallei is het definitief bevestigd dat de vos vaste voet aan de grond heeft op Voorne. In 2018 en 2019 zijn vossen op de droogvallende oevers van het Quackjeswater gespot en is het dier bij de lepelaarskolonie gezien. In 2018 is ook in het Quackgors een paartje met jongen vastgesteld.

In februari 2019 is de eerste vos buiten de duinen gespot, bij de Strypsewetering (Rockanje) en later in oktober in de Beningerslikken. De verspreiding lijkt dus hard te gaan. Dit is het moment om uit te zoeken hoe de vos het eiland Voorne-Putten aan het bevolken is.

Op Goeree-Overflakkee zijn de eerste twee meldingen gedaan van vossen die in de berm lagen van de N57, één in 2008 bij de Punt en de tweede in 2010 bij Stellendam. Bij deze waarnemingen wordt de vraag gesteld of de dieren daar doodgereden of gedumpt zijn. Vanaf 2012 worden er vossen gezien aan de oostkant, eerst onder Nieuwe Tonge en later bij de Hellegatsplaten. Pas in 2017 worden er vossen gemeld bij Melissant en de Kwade hoek. Toch is het maar een beperkt aantal meldingen. Hoe de verspreiding op Goeree-Overflakkee zich precies voltrekt, blijft nog onduidelijk. Ook hier kan dus nog veel ontdekt worden! Om die reden wordt in dit project samengewerkt met vereniging Natuur en Landschap

Goeree-Overflakkee (NLGO). Ook op Goeree-Overflakkee wordt het publiek in de plaatselijke pers, en leden van de NLGO ook via een publicatie in het tijdschrift Sterna en de Nieuwsbrief van de vereniging, gevraagd meldingen door te geven.

Waarnemingen van de vos in onze omgeving

Oproep

We rekenen op een hoop meldingen en maken er een mooie rapport van! Waarneming melden kan via: waarneming.nl of via het mail adres: zoogdiervoorneputten@kpnmail.nl. Met vermelding van waar, wanneer, leeftijd, gedrag en omstandigheden (in tuin, bij afval, met prooi, enzovoort). Telefonische informatie bij: Jan Alewijn Dijkhuizen (KNNV Zoogdierwerkgroep Hollandse Delta op telefoonnummer: 06 51919338).

Begin 2021 worden de resultaten van het project in een rapport van de Zoogdierwerkgroep en artikelen in Sterna en In de Branding bekend gemaakt.

Rode Amerikaanse rivierkreeft (*Procambarus clarkii*) en Europese rivierkreeft (*Astacus astacus*)

door Gerda Hos

Als ik dit schrijf is het alweer december met zijn natte, mistroostige en donkere dagen voor de kerst. We zijn net terug uit Suriname alwaar we drie weken in de mooie jungle hebben doorgebracht; geweldig en lekker relaxed. Waarom zou je je ook druk maken, zeker met die tropische temperaturen. Daar knapt een mens echt van op. Hoogtepunt van deze reis was de beklimming van de Fredberg (240 m.), slapen in een hangmat in de openlucht en het spotten van het zeldzame oranje rotshaantje. Nog nagenietend van de mooie ervaringen keer ik terug naar de realiteit, d.w.z. de verplichtingen die horen bij het weer thuis zijn. Ook helemaal goed trouwens, want altijd vakantie wordt na verloop van tijd "gewoon" en dan is het vakantiegevoel weg. Om toch nog het natuurgevoel vast te houden schrijf

ik maar alvast een stukje voor ons krantje en dit keer over de rode Amerikaanse rivierkreeft. Als lid van de amfibieënclub hebben we o.a. aan het eind van de zomer, op verzoek van RAVON, onderzoek gedaan naar de aanwezigheid van deze exoot in onze sloten. Wij (er is op meerdere plekken en door andere vrijwilligers ook onderzoek gedaan) hebben geprobeerd bij een sluisje te Biert deze zoetwaterkreeften in onze 2 netten te vangen. Helaas, of juist gelukkig, is er nergens iets gevangen. Toch is dit kreeftje (8 – 15 cm) sinds 1985 aanwezig bij ons. De eerste exemplaren waren ontsnapte (lees: vaak losgelaten!) beestjes, die in vijvers en aquaria gehouden zijn. Met een borststuk met grote scharen, die voorzien zijn van felrode puntjes, en 4 paar looppoten aan het, in segmenten verdeelde achterlijf met aan het eind een staartwaai-

er, is het een leuk diertje om te zien. De kop (met ogen op kleine steeltjes) en het borststuk zijn bedekt door een pantser, de zogenaamde carapax. Deze loopt aan de voorkant uit in een puntig uitsteeksel. Aan de kop zitten bovendien lange voelsprieten. De kreeftjes verblijven het liefst in kalkrijk water, want dat hebben ze nodig voor hun pantser. Het zijn nachtdieren en ze doen zich 's nachts te goed aan aas, vissen, waterplanten, kikkervisjes, vissen, slakken, wormen, insectenlarven. Eigenlijk alles dus! Bovendien graven ze holen in (het liefst in steile) slootkanten om er eitjes te leggen, te schuilen en bij koud weer in weg te kruipen. Ook vreten ze veel waterplanten en waterdierdijtjes op, woelen de bodem om en vertroebelen zo het water. Met andere woorden wij vinden deze exoot schadelijk. Het ergste is eigenlijk dat ze drager (kunnen) zijn van

kreeftenpest en daarmee (maar ook door watervervuiling!) onze inheemse Europese rivierkreeft bijna hebben uitgeroeid. En dat is natuurlijk niet leuk! En na het jaar 2000 zijn er nog meer exotische kreeftensoorten bij ons komen wonen. Denk aan de gevlekte en gestreepte Amerikaanse rivierkreeft. Al met al is er over al deze exoten nog niet echt veel bekend. Rond september/oktober krijgen deze Amerikanen paringsdrift en komen ze het water uit en gaan lopend over wegen op zoek naar andere sloten en vrouwtjes. Mochten ze een geschikte partner gevonden hebben dan volgt de paring, maar daar is niet veel over bekend. Bij onze eigen Europese rivierkreeft pakt de man het vrouwtje beet, draait haar op de rug en spuit zijn sperma over haar achterlijfje, waar het aan vastplakt. Mevrouw gaat daarna op zoek naar een holletje in de slootkant om in alle rust haar eieren te leggen (50 – 600). Deze eitjes komen vast te zitten aan de borstels van de zwempoten en komen daar in contact met het sperma en zo vindt de bevruchting plaats. Volgend voorjaar komen hier doorschijnende miniatuurkreeftjes uit, die nog enige tijd aan de poten van moeders blijven zitten. Wel zo veilig! Tijdens de groei vervellen ze regelmatig. Ze nemen de kalkzouten uit het oude pantser op, werpen het oude pantser af en eten het op. Het kale lichaam neemt nu veel water op en wordt zo groter. Dan wordt er met behulp van de opgenomen kalkzouten een nieuw pantser gevormd. Een en ander duurt 6 uur en ze verschuilen zich goed, want je begrijpt dat ze dan zeer kwetsbaar zijn. Bij de Amerikaanse soorten zal het ook wel min of meer zo gaan. De amfibieënclub verzorgt al jaren kindermiddagen “waterdierjes vangen” bij camping Het Weergors te Hellevoetsluis en daar vangen we elke keer wel rode Amerikaanse rivierkreeftjes. De camping-gasten vangen ze zelf ook, want ze zijn zeer smakelijk. Zelfs rauw, maar dan loop je wel het risico besmet te worden met de larven van de leverbot. En die wil je niet in je lijf hebben! Er wordt dus geroepen dat ze schadelijk zijn en geen vijanden hebben. Maar dat is niet meer waar, want wij hebben ontdekt dat ze goed te eten zijn. Maar ook diverse dieren (meeuwen, reigers, meerkoet, fuut, kraai, buizerd, rat etc.) hebben dit smakelijke hapje ontdekt, dus ik vermoed dat er binnen niet al te lange tijd weer een natuurlijk evenwicht is en zo hoort het ook. Geef de natuur gewoon de tijd om alles weer in evenwicht te krijgen zonder dat wij ons er mee gaan bemoeien. Tot die tijd blijven we voor RAVON onderzoek doen om deze ontwikkeling in de gaten te houden. Al met al een leuke klus om te doen, want beestjes vangen en terugzetten zit ons allemaal in de genen.

ALV

Algemene Ledenvergadering

Op donderdag 20 februari 2020 vindt de **Algemene Ledenvergadering** van de KNNV afdeling Voorne plaats. Het vergadergedeelte begint om 19.30 uur. Op de agenda staan onder andere het Jaarverslag 2019 en het Jaarplan 2020, maar ook een statutenwijziging. Het bestuur stelt voor de naam van onze vereniging van KNNV afdeling Voorne te veranderen in KNNV afdeling Hollandse Delta.

Om 20.45 uur houdt **Rolf Roos** een interessante **lezing** over het thema “**Bloeiende duinen van Nederland**”. Rolf geeft u een actueel beeld van de Nederlandse duinen en vertelt u over de ongekende rijkdom van het kustgebied door aan de hand van 100 soorten van zuid naar noord langs de duingebieden te reizen. Over het belang van de duinen van Voorne wisselt hij graag van gedachten met zijn toehoorders. Rolf is ook auteur van boek “Bloeiende duinen” dat in de pers lovende recensies kreeg. Voor leden van de KNNV is het boek na afloop van de lezing met een korting van € 10,- verkrijgbaar.

Van en over de werkgroepen

• Planten

Winterprogramma 2019-2020 Plantenwerkgroep KNNV Voorne

Gedurende het winterseizoen komt de plantenwerkgroep op maandagavonden bijeen in het bezoekerscentrum Tenellaplas. Tijdens de bijeenkomsten komen diverse onderwerpen aan bod. Zolang het nog kan brengen we bloeiende planten of grassen op naam met behulp van een flora, om zo onze kennis van wilde planten te vergroten. De deur van het bezoekerscentrum is open zo rond 19.45 uur en we beginnen om 20.00 uur. Belangstellenden zijn van harte welkom.

Theo, Wim, Frans, Erik

• Vogels

Nieuws van de Vogelwerkgroep

Door Peter Vermaas

De VWG vergadert maandelijks (met uitzondering van de maand mei en gedurende de zomervakantie) en zoals iedereen weet worden tijdens die vergaderingen de meest gevarieerde lezingen georganiseerd. Deze presentaties sluiten aan op het vergaderdeel en zijn voor iedereen die geïnteresseerd is vrij toegankelijk. De vergaderingen starten om 19:45 uur en afhankelijk van de agendapunten starten de presentaties om ca 20:30 uur.

Voor de vergadering van 14 februari zullen Bert van Dijk en Henk de Boer een presentatie voorbereiden die ons gaat helpen om de soortgroep "piepers" onderling beter te leren herkennen. Na dat verhaal moet het een makkie zijn om bijvoorbeeld de oeverpieper, de duinpieper, de graspieper en de waterpieper te onderscheiden.

Op vrijdag de 13e maart gaan Hans op den Dries en Marja de Lange ons helpen met ons auditieve geheugen: herkenning van vogelzang. Als de broedvogels weer terugkeren uit warmere streken laten zij van zich horen door een grote variëteit aan vogelzang. Zij doen dit deels omdat zij een vrouwtje willen lokken en deels om hun territorium af te bakenen. Door soortgenoten buiten hun territorium te houden verzekeren de vogels zich van een afgebakend broedgebied en zorgen ze voor minder concurrenten in hun voedselgebied. Voor ons is het herkennen van de specifieke zang een van de manieren om de soorten die zich vaak niet laten zien toch te herkennen. Vooral tijdens tellingen worden de vogels geïnventariseerd op grond van hun zang.

Op 10 april hebben we Albert de Jong van Sovon Vogelonderzoek Nederland te gast. Wij hebben hem gevraagd om ons bij te praten over de resultaten van het onderzoek in 2019 – het jaar van de Wulp.

Op 12 juni sluiten we het seizoen af met een gezamenlijke wandeling. We starten bij het bezoekerscentrum om 19:45 uur. Ook hierbij is iedereen welkom. Neem gerust vrienden en kennissen mee.

Verschillende leden van de vogelwerkgroep zijn in het voorjaar actief met vogelinventarisaties. Omdat het hierbij gaat om broedvogelinventarisaties vinden deze tellingen meestal plaats rond zonsopkomst. Om een gebied goed te inventariseren worden er zo'n zes tot acht bezoeken gebracht met telkens tien dagen tussen elk bezoek. We doen dat onder andere op verzoek van Natuurmonumenten en het Zuid-Hollands Landschap, waardoor deze organisaties een goed beeld krijgen van de vogelstand in de betreffende gebieden. Op grond van de waargenomen aantallen en soorten geven wij meestal ook adviezen hoe deze terreinen nog beter beheerd kunnen worden. In 2020 worden ca. 17 terreinen door ons geïnventariseerd. Om een paar voorbeelden te noemen: Blanke Waal, Ommeloop, Groene Strand, Westplaat, Quackgors, Der-

ryvliet, Beningerslikken en Wolvenpolder. Als u weleens met zo'n inventarisatie wilt meelopen kan dat, door dit aan te geven bij mij (p.vermaas@gmail.com). Vermeld uw telefoonnummer en eventueel het gebied waarin u geïnteresseerd bent. Dan breng ik u in contact met een van de tellers, zodat u samen een ochtendbezoek in het veld kunt afspreken.

Wilt u meer leren over vogels, houd dan onze site in de gaten, want we gaan dit voorjaar weer een vogelherkenningscursus geven.

Kleine Vos op Grote Muggenorchis

Kneu

Jaar van de wulp 2019

Werkgroep Natuur & Beleid opgericht

Door Piet Mout

Op 9 december 2019 vond de eerste officiële vergadering van de Werkgroep Natuur & Beleid plaats. Deze nieuwe werkgroep is door het bestuur in het leven geroepen, omdat na het opheffen van de Stichting Natuur en Landschap Voorne-Putten in onze regio, naast de Vereniging van Veront-ruste Burgers van Voorne (die zich vooral met milieuzaken en ruimtelijke ordening bezighoudt) geen goede natuuractiegroep meer actief was. Steeds vaker be kroop het bestuur het gevoel dat er op het gebied van natuurbescherming te veel zaken bleven liggen of onvoldoende werden opgepakt. Natuurlijk waren er in de afgelopen periode meer dan genoeg initiatieven om op te komen voor de belangen van de natuur, maar dat gebeurde dan toch vooral op ad hoc basis. Bovendien moesten wij daarbij vaak noodgedwongen meeliften met andere organisaties, zoals de Natuur- en Milieufederatie Zuid-Holland. In een vorig nummer van In de Branding heeft Theo Briggeman daar verslag van gedaan.

Daarnaast wordt onze vereniging steeds vaker door allerlei overheden, vooral gemeentes, en andere maatschappelijke organisaties (recreatieschap en waterschap) gevraagd mee te denken over hun groenbeleid of om hun beleid te monitoren.

Deze en andere ontwikkelingen maakten het in de ogen van het bestuur onvermijdelijk om een en ander van een steviger fundament te voorzien. Daarom werd besloten een nieuwe werkgroep op te richten, die zich structureel met natuur en beleid gaat bezighouden. De nieuwe werkgroep Natuur & Beleid kent de volgende samenstelling en rolverdeling:

Peter Vermaas

- Hellevoetsluis en vogelzaken

Jaap Koekendorp

- Brielle

Jaap van Elst

- Nissewaard

Piet Mout

- Westvoorne en coördinatie

Theo Briggeman

- Juridische zaken en vertegenwoordiging in samenwerkingspartners

In de eerste vergadering is afgesproken dat de werkgroep zich in principe alleen gaat bezighouden met natuur, groenbeheer en ruimtelijke ordening. De werkgroep heeft onvoldoende kennis van zaken met betrekking tot allerlei milieukwesties die samenhangen met bedrijven op de Maasvlaktes, Europoort en de Botlek. Vooral nog gaan wij ons daar niet mee bemoeien. Ons werkterrein beperkt zich geografisch tot Voorne-Putten, de Maasvlaktes, Europoort-Botlek, Rozenburg en Goeree-Overflakkee. Met als kanttekening dat de NLGO op hun eiland het primaat heeft. Wij zullen daar zoveel als mogelijk als medeondertekenaar optreden.

De werkgroep wil proberen zich vooral te richten op het zo vroeg mogelijk in allerlei procedures meedraaien en het geven van adviezen. Onze ervaring is dat dit veel meer effect sorteert dan achteraf bezwaar maken en juridische procedures voeren. Niet dat we die uit de weg gaan als dat nodig is, maar het heeft zeker niet onze voorkeur.

Omdat vaak meerdere partijen bij dit soort zaken betrokken zijn, willen we ook zo veel mogelijk de samenwerking zoeken met

- a. Natuur- en Milieufederatie Zuid-Holland
- b. ZHL
- c. NM
- d. SBB
- e. IVN Voorne-Putten Rozenburg
- f. Duinbehoud
- g. Vogelbescherming
- h. Water Natuurlijk Hollandse Delta
- i. NLGO
- j. Vereniging Natuurlijk Voorne-Putten
- k. WBE Voorne
- l. Recreatieschap
- m. Recreatiesector: <https://www.topvoorne.nl>
- n. VVBV
- o. Stichting Strand in Zicht, Voorne Maasvlakte Zeezoogdierenhulp Nederland-Zuid.
- p. Floron
- q. Sovon
- r. Etc.

Op zoek naar waterbeestjes - excursie-estafette

Lopende projecten

- a. Zienswijze omgevingsvisie Westvoorne/ Brielle – Alweer enkele maanden geleden hebben we, samen met IVN, een zienswijze ingediend met als resultaat dat het omgevingsplan door beide gemeentes is aangepast aan de nieuwe situatie rondom de stikstofproblematiek (uitspraak Raad van State). Daarnaast zijn we opnieuw uitgenodigd voor overleg over veel van de door ons aangedragen zaken m.b.t. maaibeleid, beheer en inrichting van openbaar groen, bevordering van biodiversiteit enz. Wij gaan voor Westvoorne en Hellevoetsluis ecologisch beheerde gebiedjes monitoren op dagvlinders en flora. In Hellevoetsluis gaan we een paar muizenonderzoeken uitvoeren en de faunahuizen monitoren op vleermuizen. In Spijkenisse wordt een deel van Mallebos op dagvlinders geïnventariseerd.
- b. Contacten Hellevoetsluis en Nissewaard maaibeleid en bermbeheer: aangeven dat wij in het voortraject bij de inhoudelijke kant betrokken kunnen worden, voordat het groenbeheer wordt aanbesteed.
- c. Landtong Rozenburg.
- d. Renovatie Suurhoffbrug – details van de plannen zijn niet te vinden. De Kleine Beer wordt specifiek komend jaar op flora, vogels en dagvlinders geïnventariseerd.
- e. Beheerplannen ZHL/NM. NM zal de afdeling betrekken bij het beheerplan Quackgors in 2020.
- f. Herinrichting Groene Strand. Integraal onderzoek van alle afdelingen.
- g. Strandbroeders. Gepoogd wordt de bescherming van dwergstern, bontbekplevier en strandplevier in samenwerking met Vogelbescherming te verbeteren.
- h. Vossen - hoe staan ze ervoor? Soort van het jaar en contact met de WBE.
- i. Ballonnen. De afdeling verstuurt binnenkort een brief naar gemeenten om hun beleid aan te passen.
- j. Kierbesluit vissers in Haringvlietmonding.
- k. DELTA21 plannen zijn funest voor Voorne Duin. We gaan contact zoeken met andere belanghebbenden.
- l. Windmolens Maasvlakte.
- m. Plan van Aanpak Recreatieschap
- n. TenneT verdeelstation op de MV of bij Simonshaven.
- o. Uitbreiding Farm Frites in Oudenhorn

De werkgroep is nog altijd op zoek naar versterking en roept iedereen die wil meedenken en meewerken op zich te melden bij Piet Mout.

Kampeervakantie

Kampeervakanties KNNV 2020

Spreek de combinatie van kamperen, je samen verdiepen in de natuur, gezellig en goedkoop je aan?

Ga dan eens mee met een kampeervakantie van de KNNV.

Want waar anders kun je dagelijks kiezen uit twee of drie excursies, in gezelschap van mensen, die net als jij, heel erg genieten van de natuur.

Je vindt uitgebreide informatie op www.knnv.nl/kampeervakanties.

Sommige mensen hebben geen zin om met een groepsreis mee te gaan. Iedere dag weer de hele dag met elkaar optrekken. Maar dit is hier toch anders, want je zorgt zelf voor je heen- en terugreis en voor je eten. Er is alleen een plek op de camping gereserveerd. Je kunt kiezen met welke van de excursies je mee wilt gaan en er is 's avonds een korte bijeenkomst om de plannen voor de volgende dag te bespreken. Ieder jaar worden er ongeveer 15 bestemmingen aangeboden; uitgezocht

door enthousiaste KNNV'ers en in een schitterend natuurgebied gelegen. De vakanties variëren van een paar dagen tot twee weken. Dit jaar is er bijvoorbeeld een 4-daagse reis rond Hemelvaartsdag naar de Weerribben; ideaal om de (klein) kinderen mee te nemen. Of kiest u voor een week naar bijvoorbeeld Steenwijkerwold of Viroinval in België of de Elbe in Duitsland. Ook zijn er reizen van 14 dagen naar o.a. Glaskogen in Zweden of de bergen in Oostenrijk.

Het is misschien wel de *goedkoopste manier* om vakantie te vieren: je betaalt zelf je campingkosten, eten, vervoer en een klein bedrag aan inschrijfkosten. Je kampeert in je eigen tent, caravan of camper. Vaak zijn er op de camping of in de directe omgeving ook wel huisjes of appartementen te huur, maar dat moet je dan wel zelf regelen.

Voor vragen: Volkert Bakker, kampeervakanties@knnv.nl.

Activiteiten

De Woensdagtellers

Een groep enthousiaste vogelaars gaat elke woensdag met de auto op pad om vogels te kijken. Belangstellenden kunnen gewoon om 8:30 uur naar de Carpoolplaats Zwarte dijk/N57 komen. Daar worden de excursiegangers ingedeeld in zo min mogelijk auto's.

Zeetrekten

Er wordt altijd gestart vanaf zonsopkomst, daarna duurt het zeetrekten meestal 3 tot 4 uren (afhankelijk van actuele trek en het weer). Belangstellenden kunnen gewoon naar de trektelpost komen. Een verrekijker en/of telescoop zijn onmisbaar. Stel je kleding goed af op het weer en houdt er rekening mee dat je lang stil zit. Bij grote drukte is een klapstoeltje handig. Koffie of thee zijn ook niet onverstandig om mee te nemen.

Vogelexcursie naar Plan Tureluur

o.l.v. Jos Schreiner op zaterdag 21 maart. Verzamelen om 08.00 uur op de carpool parkeerplaats kruising Zwarte weg/ N75.

Als vogelliefhebber en/of vogelaar is Plan Tureluur een plek die u niet mag missen!

Duizenden, soms tienduizenden steltlopers, meeuwen, ganzen en eenden dicht bij elkaar in een schitterend brak, watermoeras. Niet voor niets wordt de Zuidkust van Schouwen ook wel de vogelboulevard van Zeeland genoemd. In het voor en najaar rusten hier duizenden tureluurs, grutto's, ganzen en plevieren.

Gebroed word er door onder andere, tureluurs, kluten, grote sterns, visdieffes en kokmeeuwen, ze brengen hier hun jongen voort en het geheel is dus een kraamkamer van formaat. Als het hoog water is wachten de vogels binnendijks in Plan Tureluur, ze overtijen. Op zo'n moment is dit gebied overspoeld met vogels.

Vuilruimactie Beningerslikken Zaterdag 29 februari 2020, verzamelen tussen 08.45 en 09.00 uur bij de splitting Zeedijk/Ruigendijk.

Daarna trekken we het gebied in. Rond 12.00 uur stoppen we.

De KNNV afdeling Voorne organiseert de jaarlijkse vuilruimactie op de Beningerslikken.

De eigenaar van dit gebied (Natuurmonumenten) zal zorgdragen voor een verantwoorde verwijdering van het verzamelde afval.

Ondanks dat we de laatste jaren het idee hebben dat de hoeveelheid vuil afneemt, wordt er toch nog per keer door de rapers zo'n 4 kuub zwerfvuil uit het gebied verwijderd. Daarbij komen we van alles tegen.

Het wassende water zorgt ervoor dat, door de hoge waterstand in de winter, het afval uit het Haringvliet, opgestuwd

Vuilruimen

door de wind, over de vegetatie van de Beningerslikken drijft. Als in februari het waterpeil weer daalt blijft het vuil in het riet en andere vegetatie hangen. Het meeste vuil zal dan ook in de rietstrook gevonden worden. Dit levert vaak een behoorlijke sleeppartij op van allerlei grote stukken afval en volgestouwde, mensgrote zakken. Het is elke keer weer een hele prestatie die de vuilruimers leveren.

Uiteindelijk houden wij er een zeer tevreden gevoel aan over en genieten we van een heerlijke bak koffie (zelf meenemen) met ontbijtkoek.

Trek laarzen aan en zorg voor een paar gemakkelijke (werk)handschoenen en een oude werk- en/of regenjas.

Aanmelden is niet nodig.

Hans op den Dries,

0181-318329

Vroege vogelexcursie Breede-Water.

Zaterdag 2 mei 2020: Vroege vogelexcursie Breede-Water, o.l.v. Hans op den Dries.

Verzamelen 05.00 uur Parkeerplaats NM Kreekpad.

Sinds het begin van de jaren 90 wordt deze vroege vogelexcursie gelopen. De natuur van het Breede-Water is niet uniek, maar wel zeer soortenrijk in planten, dieren en al het andere wat de natuur ons kan bieden.

Hans zal tijdens deze excursie vooral veel aandacht besteden aan de vogelzang. Natuurlijk doen we onze uiterste best om de vogels ook in beeld te krijgen. Vanaf de verschillende uitkijkposten hebben we zicht op diverse delen van het gebied. Voornamelijk op de plas, het Breede-Water, zullen we met enkele telescopen proberen de meeste vogels zo mooi mogelijk te laten zien.

Naast het waarnemen van vele andere vogelsoorten maken we ook veel kans op de zang van de boompieper en de boomleeuwerik. Zij hebben een geweldig mooie melodieuze zang.

Ook planten, insecten en misschien zelfs nog een paar vroege paddenstoelen zullen niet aan de aandacht ontsnappen, er zijn namelijk altijd wel specialisten aanwezig die hierover iets kunnen vertellen. De rondwandeling zal starten om 05.00 uur vanaf de Parkeerplaats van het Kreekpad en afhankelijk van de wens van de deelnemers eindigen rond 11.00 uur. Mochten er mensen eerder weg willen, dan is dat geen probleem. Als er behoefte is om er nog een extra uurtje aan vast te plakken, dan kan dat ook.

Tot slot nog even dit: zorg voor de juiste kleren en schoeisel (regenjas, eventueel laarzen), muggenolie en wat te eten en te drinken, dan zorg ik en misschien nog enkele anderen voor iets bij de koffie en een telescoop. Mocht u een verrekijker hebben, neem deze dan zeker mee. Aanmelden is niet nodig.

Tot ziens

Hans op den Dries (tel. 0181-318329)

Vleermuisexcursie met Jan Alewijn Dijkhuizen.

Zaterdag 2 mei, start 21.00 uur Fort Haerlem, Hellevoetsluis.

Laat je tijdens deze wandeling verrassen over het aantal vleermuizen welke rond de vesting vliegen. Van de ervaren gidsen hoor je van alles over deze bijzondere en teruggetrokken diersoort. We kijken niet alleen maar luisteren ook met een batdetector naar de vleermuizen. De wandeling gaat door nat gras dus trek de juiste schoenen aan. De excursie wordt begeleid door leden van de KNNV zoogdierwerkgroep en deelname is gratis.

Vogelexcursie naar de Groene Jonker

Op zondag 17 mei een vogelexcursie naar de Groene Jonker onder leiding van Tom van Wanum. Verzamelen om 7.00 uur op de parkeerplaats van McDonald Hoogvliet (Aveling/A15).

Vlakbij de Nieuwkoopse Plassen ligt de Groene Jonker; een waterrijk natuurgebied met een grote plas, ruisende rietkragen en natte graslanden. Deze afwisseling in natuur zorgt voor een bijzonder gezelschap van weide- en moerasvogels.

Elk jaargetijde zijn ze in grote aantallen te bewonderen.

In het natuurgebied de Groene Jonker kun je heerlijk en er is veel te zien! De Groene Jonker is nog jong en het gebied is volop in ontwikkeling, maar er worden al veel bijzondere vogels gezien. Stelkluten, geoorde futen en zelfs het schuwe porseleinhoen zijn hier voorbeelden van. De wandelroute door het gebied is 3,3 km lang, dus we hebben alle tijd om overal stil te staan en naar de vogels te kijken en te luisteren.

Graag aanmelden bij Tom van Wanum, 06-44694497

of tomvanwanum@xs4all.nl.

Gewone oeverlibel

Zangvogelexcursie naar de Slikken van Flakkee noord, zaterdag 25 april 2020, o.l.v. Onno Boeren. Verzamelen carpoolplaats Damweg aan de Zuidkant van Stellingen, 05:45 uur vertrek.

De Slikken van Flakkee worden beheerd door Staatsbosbeheer (SBB) en zijn niet toegankelijk voor publiek.

Onno inventariseert voor SBB de vogels in dit gebied en weet u dus alles te vertellen over de vogels die hier verblijven. Dit schitterende natuurgebied wordt gekenmerkt door een variatie aan landschappen: bos, struweel, rietstroken, kreken en slikranden. De vogelrijkdom is groot en gevarieerd.

Het is aan te raden om laarzen en een regenbroek of anti tekenbroek aan te trekken. Er zijn geen wandelpaden, we lopen door ruig terrein.

In afwachting van de toestemming van SBB om de slikken te mogen betreden, kan het zijn dat de excursie gewijzigd wordt. Houd hiervoor de website in de gaten.

Afhankelijk van de grootte van de groep duurt de excursie ongeveer 6 à 7 uur. De excursie is gratis. Aanmelding verplicht via excursie.knnv@gmail.com.

Libellenexcursie naar de Avelingen

Zaterdag 27 juni, libellenexcursie o.l.v. Tom van Wanum

Verzamelen 08.00 uur op de parkeerplaats van McDonald Hoogvliet.

We gaan naar de Avelingen bij Gorinchem.

Het is een mooi gebiedje waar altijd wel wat te vinden is en waarvoor we niet ver hoeven te rijden. De doelsoorten van deze excursie zijn de bruine korenbout, vroege glazenmaker, glassnijder en natuurlijk de variabele waterjuffers. Ik ben zeker geen libellenkenner maar met elkaar en de gidsjes erbij gaan we onze best doen zoveel mogelijk soorten op naam te brengen en te fotograferen.

Graag aanmelden bij Tom van Wanum, 06-44694497 of tomvanwanum@xs4all.nl

datum	wie	wat	tijd	verzamelen
Maandag 3-2	Pwg	Determineren van korstmossen	20.00	BC Tenellaplas
Dinsdag 4-2	Zwg	Braakballen pluizen	19.30	BC Tenellaplas
Maandag 10-2	Pwg	Determineren van korstmossen	20.00	BC Tenellaplas
Vrijdag 14-2	Vwg	Piepers	20.30	BC Tenellaplas
Maandag 17-2	Pwg	Lezing Hans op den Dries, herkenning van houtsoorten	20.00	BC Tenellaplas
Dinsdag 18-2	Zwg	Braakballen pluizen	19.30	BC Tenellaplas
Donderdag 20-2	KNNV Voorne	Algemene Ledenvergadering met lezing "Bloeiende duinen van Nederland"	19.30	BC Tenellaplas
Zaterdag 29-2	KNNV Voorne	Vuilruimactie Beningerslikken	09.00	Zeedyjk/Ruigendijk
Maandag 2-3	Pwg	Determineren takken bomen en struiken aan de hand van winterkenmerken	20.00	BC Tenellaplas
Dinsdag 3-3	Zwg	Braakballen pluizen	19.30	BC Tenellaplas
Maandag 9-3	Pwg	Determineren takken bomen en struiken Aan de hand van winterkenmerken	20.00	BC Tenellaplas
Vrijdag 13-3	Vwg	Vogelzang	20.30	BC Tenellaplas
Maandag 16-3	Pwg	Determineren levend materiaal (bloeiende planten, grassen)	20.00	BC Tenellaplas
Dinsdag 17-3	Zwg	Braakballen pluizen	19.30	BC Tenellaplas
Zaterdag 21-3	Vwg	Vogelexcursie naar Plan Tureluur	08.00	Carpool Zwarte weg / N75
Maandag 23-3	Pwg	Determineren levend materiaal (bloeiende planten, grassen)	20.00	BC Tenellaplas
Maandag 30-3	Pwg	Rondje Heemtuin en bespreking Zomerprogramma	20.00	BC Tenellaplas
Dinsdag 31-3	Zwg	Braakballen pluizen	19.30	BC Tenellaplas
Vrijdag 10-4	Vwg	Jaar van de wulp	20.30	BC Tenellaplas
Zaterdag 25-4	Vwg	Zangvogelexcursie naar de Slikken van Flakkee noord	05.45	Carpool Damweg, Stellendam zuid
Zaterdag 2-5	Vwg	Vroege vogelexcursie Breede Water	05.00	P NM Kreekpad
Zaterdag 2-5	Zwg	Vleermuisexcursie Hellevoetsluis	21.00	Fort Haerlem Hellevoetsluis
Zondag 17-5	Vwg	Vogelexcursie naar de Groene Jonker	07.00	P MacDonald Hoogvliet
Vrijdag 12-6	Vwg	Wandel mee met de VWG (geen vergadering)	19.45	BC Tenellaplas
Zaterdag 27-6	lwg	Libellenexcursie Avelingen bij Dordrecht	08.00	P MacDonald Hoogvliet
Zaterdag 25-5	lwg	Vlinderexcursie	14.00	BC Tenellaplas

Kijkt u voor de zekerheid even op onze internetsite of een activiteit doorgaat zoals die hierboven aangegeven staat. Dit voorkomt tevergeefs reizen en teleurstelling. <https://www.knnv.nl/voorne>

Alle activiteiten georganiseerd door het IVN Voorne-Putten-Rozenburg vindt u op hun website <https://www.ivn.nl/afdeling/voorne-putten-rozenburg>

BRIGGEMAN & JANSEN ADVOCATEN

**“RECHTSHULP IS
ONZE PASSIE”**

applicom[®]
BRANDPREVENTIE

Applicom Nederland B.V.

Rondweg 13 • 6515 AS Nijmegen

Postbus 6881 • 6503 GJ Nijmegen

T +31 (0)24 35 22 571

F +31 (0)24 35 22 579

E welkom@applicom.nl

I www.applicom.nl

- Advisering
- Producten
- Montage
- Onderhoud

Applicom is actief in alle disciplines van bouwkundige brandpreventie: advisering, inspectie, ontwikkeling, levering, montage, service en onderhoud. Applicom is VCA** - en al meer dan tien jaar ISO 9001-gecertificeerd.

Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas

www.editoo.nl

Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging afd. Voorne
Ledenadministratie : Marianne op den Dries, Witte de Withplein 5, 3223 SM Hellevoetsluis
☎ 0181 – 318 329 ✉ ledenadministratie@voorne.knnv.nl

In de **BRANDING**

tijdschrift van de KNNV afdeling Voorne

In de BRANDING bevat mededelingen van de KNNV afd. Voorne en verschijnt viermaal per jaar:

1 februari, 1 mei, 1 september en 15 november.
Kopij inleveren bij Tom van Wanum in Word-formaat en foto's separaat naar e-mail: tomvanwanum@xs4all.nl

Inleveren vóór 1 januari, 1 april, 1 augustus en 15 oktober

Redactie:

Theo Briggeman, Marianne op den Dries, John van der Knaap, Peter Vermaas, Tom van Wanum, Katie van der Wende

Lidmaatschap en contributie:

Jaarcontributie 2020

met automatische incasso: € 34,00
huisgenootleden: € 9,75
jeugdleden (tot 26 jaar): € 16,00
donateur: € 20,00

Bank: Triodos rekening nummer:

NL18 TRIO 0254 6500 31, t.n.v. KNNV afd. Voorne te Hellevoetsluis.

Opzeggen lidmaatschap: Altijd twee maanden voor het einde van het verenigingsjaar, dat is dus vóór 1 november.

Werkgroepen:

Paddenstoelen: vacant
Planten: Theo Hagendoorn
hagendoorn@hotmail.com 0181-404 362
Insecten: Wim Prins
prinswn@gmail.com 0181-484 116
Vogels: Peter Vermaas
p.vermaas@gmail.com 0181-324 058
Zoogdieren: Jan Alewijn Dijkhuizen
janalewijn@dijkhuizen@kpnmail.nl 0181-484 098
Natuur & Beleid: Piet Mout
pietermout1950@gmail.com 06-51607503

Dagelijks Bestuur:

Voorzitter: Theo Briggeman
tbriggeman@upcmail.nl 0180-620 594
Secretaris: Peter Vermaas
secretaris@voorne.knnv.nl 0181-324 058
Officiële stukken, verzoeken aan werkgroepen etc. naar het adres:
Schudegge 17, 3224 BP Hellevoetsluis
Penningmeester: Marianne op den Dries
penningmeester@voorne.knnv.nl 0181-318 329

Bestuursleden

Natuurhistorisch secretaris: Tom van Wanum
tomvanwanum@xs4all.nl 0181-625 538
Ledenadministratie: Marianne op den Dries
ledenadministratie@voorne.knnv.nl 0181-318 329
Nieuwe leden, adreswijzigingen en alle andere ledenmutaties naar het adres:
Witte de Withplein 5, 3223 SM Hellevoetsluis
PR aanspreekpunt: Hans op den Dries
lunde06540@upcmail.nl 0181-318 329
Erik Ketting
e.ketting6@upcmail.nl 06-53366611
Jos Schreiner
j.schreiner@upcmail.nl 06-37310760

Internetsite KNNV afd. Voorne
http://www.knnv.nl/voorne
Webmaster: John van der Knaap
webmaster@voorne.knnv.nl 0187-470 047

© KNNV afd. Voorne
Voorpagina: Kompaskwal, foto Katie van de Wende
Het thema voor IdB nr. 2 in 2020 is "Jubileum 90 jaar"

